

בנפתולי

דורו

מאת איזה פרליס

אלי עמיר : אהבת שאול. עם עובד, תשנ"ח/1998

אלי עמיר (יליד בגדד 1937) הוא סופר ב"משרה חלקית", שכן במקביל הוא מילא תפקידים ציבוריים שונים בתחומי העלייה, הקליטה והחינוך. יצירותיו נכתבו ב"שעות גנובות" וזכו להערכה רבה. ספרו הראשון: **תרנגול כפרות** (1983) הפך כבר לקלאסיקה. זהו "סיפור חניכה" של קבוצת נוער עולה מעירק, המתחנכת בקיבוץ "השומר הצעיר" בעמק יזרעאל. הנער נורי, דמות אוטוביוגרפית מובהקת, חווה התנגשות בין שני עולמות: העולם המסורתי-דתי-פאטריארכלי של הוריו ועולם חילוני-מערבי-סוציאליסטי של הקיבוץ. הקונפליקט, המשתקף בקבוצה קטנה, אוצר בתוכו את הקרע הגלוי לעין בחברה הישראלית של היום.

בספרו השני: **מפריח יונים** (1992), חוזר אלי עמיר אל שורשיו בבגדד ומצייר תמונה ססגונית של חיי הקהילה היהודית בבירת החליפים. העיר עצמה על רבגוניותה ועל תהפוכותיה הפוליטיות משחקת תפקיד חשוב בעלילה. הסיפור מסתיים בעליית היהודים לארץ - נקודת זמן, שממנה מתחיל סיפור **תרנגול כפרות**.

ברומן החדש שלו: **אהבת שאול**, מתמודד אלי עמיר עם חומר חדש. הגיבור, שאול בת אדון, הוא "סמ"ך טי"ת" (ספרדי טהור), יליד ירושלים, דור שביעי בארץ, אביו היה חבר מחתרת אצ"ל (ארגון צבאי לאומי) ומעריך מושבע של מנחם בגין. הסיפור פותח בשנת 1950, כשהאב מביא את שאול, בן העשר, לווילה מפוארת בירושלים, למפגש ותיקי "המשפחה הלוחמת" עם מפקדם הנערץ, בגין. לאחר מכן מכבדים בגין ואליהו מרידור (אביו של דן מרידור) בנוכחותם את חגיגת הבר-מצווה של שאול. ערבוב זה של דמויות בדיוניות ואישים היסטוריים מציין רומן היסטורי. אכן יש כאן יומרה להקיף את תולדות המדינה, בעיקר משנות הששים עד תחילת שנות התשעים. בחתימת הסיפור בשנת 1992, לאחר נצחון מפלגת העבודה בבחירות, שב שאול לאותה וילה, שתהיה ביתו הקבוע, לאחר שנים רבות באמריקה. באופן כזה נפגשים ונסגרים שני צירי העלילה: חייו הפרטיים של הגיבור ומהלך היסטורי של שלושה עשורים.

חיי שאול ובני סביבתו אמורים לייצג את מגוון החברה הישראלית, שהגיעה לשסע עמוק וכואב בין מזרח ומערב, חילוניים ודתיים, אנשי שלמות הארץ וחסידי הפשרה, וכיוצא באלה. ראשית התהליך הזה מתוארת ב**תרנגול כפרות** והמשכו בספר שלפנינו. עמדתו של המחבר ברורה ואפילו ברורה מדי. הוא מצטער צער רב על התפתחות שלילית זו, העלולה להביא

כדברי ביאליק "לא זכיתי באור מן ההפקר/ אף לא בא לי בירושה מאבי/ כי מסלעי וצורי ניקרתיו/ וחצבתיו מלבבי". אולי החומר שהושקע באהבת שאול לא היה חצוב מלבבו של המחבר. אולם נראה לי, שסיבת ההחמצה היא אחרת: שימוש בדמויות הרומן כ"שופרות" להשמעת דעות פוליטיות אידיאולוגיות. ונימת ההטפה הם שמקלקלים את השורה. לדוגמא: שאול, הרואה את עצמו כאדם משכיל ורחב אופקים מאביו, ירש ממנו "את הדבקות בציונות בלי שמץ של ציניות ובלי אבק של מרכאות, את האמונה העזה שהציונות היא היא היסוד לחיינו ולעצם קיומנו בארץ הזאת".

או קטע אחר: "בימים ההם, קודם שהתחילה ההקצנה הדתית וההתחרדות האשכנזית לאכול כל חלקה טובה בקרב אחינו הספרדים..." וכו'. שאול, שעל פי מורשת בית אבא, הוא איש הליכוד, משתכנע לבסוף, ש"הליכוד עצמו סופו שיבוא לכלל דעה, מרצון או מאונס שעליו לוותר על רעיון ארץ ישראל השלמה..." ; זו המסקנה, שאליה מוביל הספר.

כמובן, אין הסופר נייטראלי לגבי בעיות תקופתו ומותר לו להביע את דעותיו ביצירתו. רומנים כמו **למי צלצלו פעמונים** או **ענבי זעם** לא היו נייטראלים ומסרו מסרים חזקים ומפורשים, אבל לא סטו מן השלמות האמנותית. הנימה הפובליציסטית של אלי עמיר היא המקלקלת את השורה. וחבל.

אסון כבד. על כן בכתיבתו הוא מנסה להביא מרפא ומזורז לרעה חולה זו. הוא שם בפי גיבורו דברי פיוס וסובלנות וכן מציג דמויות מכל קצות הקשת באור חיובי, כדי לחשוף את הטוב שבכל העולמות הנפרדים והמנוגדים. הקצוות מסומלים בזוג האוהבים: שאול וחיה. במקום להביא להוריו "ספרדיה, סמ"ך טי"תית, ירושלמית", הוא מציג לפנייהם "אשכנזיה, פולניה, ניצולת שואה". ולא די בזה. לחיה יש דודנית, מירה'לה, אף היא ניצולת שואה, שהושתרה במנזר והפכה לנזירה. היא חיה במנזר על הר תבור.

המחבר פורש את חופת הסובלנות עד לנזירה, שהזוג הצעיר מתכוון להזמינה לחתונתם. אלא שזיווג זה הוא בלתי אפשרי. הוריו של שאול מתרצים, אבל הוריה הפולנים של חיה מתנגדים בכל תוקף. אביה מקבל התקף לב (מין סחיטה!) והיא נאלצת לוותר.

הדמויות שבספר כאילו "מוברגות" במסכת ההתרחשות ההיסטורית, יותר משהן חיות את חייהן הפרטיים. בניסוח אחר, חייהן הפרטיים הם גל קטן בזרם הכללי. כך ניתן להזכיר את ההתנגדות לחברי המחתרות, המכונים "פורשים", מאבק נגד השילומים מגרמניה, משפט אייכמן, שחיה עוקבת אחריו בדריכות, וכמובן מלחמות ששת הימים ויום כיפור. שאול הוא זה שבלבו נטוש הקרב: "מה אני יכול לעשות שלא עליתי לארץ ולא גרתי במעברה? מה אני אשם שאני דור שביעי בארץ?" הוא מזדהה עם אביו, איש המשפחה הלוחמת ועם חבריו הלוחמים, בני הקיבוצים. "היתה לי הצצה לכל עומק הקרע המיותר הזה".

בנוסף לכך מעביר המחבר את גיבורו לאמריקה, זירת ההתרחשות ההיסטורית העולמית. במעבר מלאכותי, שאול עובר ממזרחנות, שלמד בארץ, למדעי המחשב, המסמלים את הטכנולוגיה המודרנית. הוא מצטיין בזה, הופך ל"איש העולם הגדול" וגם מתעשר. כמובן במלחמות ישראל הוא מתייצב לדגל. אמריקה אינה מתוארת, אבל יש אזכור של שנות הששים, עשור "ילדי הפרחים" נגד מלחמת ויאטנם, מרד הסטודנטים בצרפת, אביב פראג וכו'.

אם "נקלף" את הגרעין האישי של שאול מן העטיפות הכלליות, הרי שני היסודות המודגשים הם רעות בין גברים לוחמים ואהבה לאשה. כדובר ערבית, שאול משרת ביחידה מובחרת של מודיעין, המורכבת מ"שחורים", מהם נוער שוליים, ו"בלונדינים" מן הקיבוצים. ידידו הקרוב לו ביותר הוא אבשי (אבשלום) קהתי, תימני משכונת עוני בחיפה, שסיים בהצטיינות פנימייה צבאית בעירו והיה לוחם עז עד נפילתו במלחמת יום הכיפורים.

סיפור האהבה בין שאול וחיה שופע ארוטיקה, גולשת על גדותיה. התיאורים החוזרים ונשנים של "ביצועים" אינם מוסיפים שום עומק לאהבה ואין בהם שום צורך אמנותי. נראה שזהו "המס", שסופר חייב לשלם ל"רייטינג" כדי למכור את "סחורתו". אכן, הרומן שלפנינו מופיע ברשימת רבי המכר. באשר לגורלם של רוב גיבורי הספר, הרי מסתבר שהם מתקדמים בחיים דווקא בדרך המערב. לא רק שאול עשה קריירה במחשבים. גם חיה אהובתו היתה ל"דוקטור" וכך גם מזי, הספרדיה מטבריה, אשתו ולאחר מכן אלמנתו של אבשי. עם כל אהדתו של המחבר למסורת עדות המזרח, הוא מייעץ לדור הצעיר ללכת בדרך מערבית ולהשתלם במדע המודרני.

מדוע הרומן שלפנינו אינו מוצלח כמו שני ספריו הקודמים של אלי עמיר? כוונות טובות לא חסרו כאן, אך כוונות אינן מתכוון להצלחה ולפעמים הן מתכוון להחמצה. החומרים של הרומנים הקודמים היו צפונים באישיותו ובחיייו של המחבר.

80 שנות

התנועה העברית

בארצות הברית

הוא ספר חובה לכל מי שמתעניין

● בהיסטוריה תרבותית של

יהדות העולם,

● ביהדות אמריקה,

● בתרבות העברית

● ובמרכזי הספרות העברית

יצא לאור וניתן להשגה המחיר 30 דולר

לקוראי "הדואר" וחברי ההסתדרות העברית

הנחה של 25%

המעוניינים נא להתקשר

ההסתדרות העברית 212-957-6659